

С. Горбатюк

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ З БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянуто ключові документи ОБСЄ, які утворюють міжнародно-правовий механізм регулювання відносин у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки. Враховуючи специфіку сучасних викликів і загроз соціогуманітарному розвитку, визначено основні проблемні аспекти діяльності організацій та запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: соціогуманітарна безпека, міжнародні організації, регіональна безпека, ОБСЄ.

Протистояння нинішнім і майбутнім викликам та загрозам соціогуманітарному розвитку, потреба в інклюзивному та конструктивному діалозі з питань забезпечення безпеки у її всеосяжному вимірі в євроатлантичному і євразійському регіонах у ХХІ ст. стали рушійною силою зміни парадигми глобальної і регіональної безпеки. Для забезпечення безпеки, стабільності та співпраці у економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах у сучасному світі активно використовуються інструменти та можливості міжнародного співробітництва у форматі міжнародних організацій. Зважаючи на потенціал у сфері підтримання стабільності у Європі та у світі, роль легітимного гаранта європейської безпеки на сьогодні виконує Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Для України як учасниці ОБСЄ з 1992 р. подальша розбудова та зміцнення у рамках організації діалогу з питань боротьби з транснаціональними викликами та загрозами безпеці, розвитку співробітництва у соціогуманітарній сфері, зупинення військової агресії на сході України, звільнення з-під окупації АРК залишаються пріоритетами державної політики. Спрямування зусиль на регіональному рівні у напрямі створення ефективної системи взаємодії у Центральній та Східній Європі з метою забезпечення безпеки та стабільності, використовуючи насамперед інструменти та можливості ОБСЄ, є завданням державної політики забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері [1]. Тому для державного управління у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки в Україні проблема дослідження міжнародних організацій, зокрема ОБСЄ, має як теоретичне, так і практичне значення.

Зростання ролі міжнародних організацій у забезпеченні суспільного розвитку стало поштовхом до наукового осмислення концептуальних засад їх становлення й оцінки практичної діяльності. Вийшли у світ роботи вітчизняних та іноземних авторів, які розкривають питання формування міжнародних організацій в історичній ретроспективі (А. Каляєв, О. Скрипник, В. Шамрай та інші), висвітлюють правові аспекти їх діяльності (К. Амеразінге, Д. Денисова, У. Ільницька, Я. Клаберс, Г. Морозов, Ю. Овчіннікова, Г. Шермерс, О. Шпакович та інші). Науковці звертаються до проблематики міжнародних організацій у контексті формування та реалізації державної соціальної політики (М. Кравченко, О. Петрос, А. Попок, В. Скуратівський, В. Трошинський та інші). Предметом наукових пошуків дедалі частіше стає вивчення окремих міжнародних організацій як суб'єктів міжнародних відносин (К. Арчер, А. Боршевський, А. Єрмолаєв,

К. Колісниченко, А. Кононенко, Б. Парахонський, Г. Яворська й інші). Особливої уваги заслуговує аналітична доповідь науковців Національного інституту стратегічних досліджень “ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку”. Важливою базою дослідження міжнародних організацій є ухвалені ними документи та аналітичні видання.

Водночас попри увагу наукової спільноти до міжурядових і неурядових організацій на сьогодні бракує комплексних досліджень міжнародних організацій з позиції забезпечення соціогуманітарної безпеки. Тому метою статті є розкриття ролі та місця ОБСЄ як регулятора відносин у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки.

У системі міжнародних регіональних безпекових організацій, які працюють над вирішенням проблем безпеки і співробітництва у різних сферах, зокрема економічній, соціальній, гуманітарній, провідне місце належить ОБСЄ. Будучи найбільшою регіональною міжурядовою організацією, ОБСЄ об'єднала 57 держав Європи, Центральної Азії, Північної Америки для поглиблення діалогу і пошуку механізмів ефективного реагування на виклики та загрози безпеці, забезпечення миру, демократії та стабільності, проводячи роботу у трьох вимірах: воєнно-політичному, економіко-екологічному і гуманітарному, на засадах відданості спільним цінностям та шляхом спільних дій, співпраці й солідарності. Саме всеохоплюючий і неподільний підхід до поняття безпеки визначив особливе місце ОБСЄ в глобальній системі колективної безпеки.

Протистояння сучасним викликам і загрозам соціогуманітарному розвитку актуалізувало проблеми регіональної безпеки. Україна стала учасницею ОБСЄ у січні 1992 р. Першого червня 1999 р. було засновано посаду Координатора проектів ОБСЄ в Україні як нову форму співпраці між Україною і ОБСЄ [2]. Статус України як держави-учасниці ОБСЄ на сьогодні створює всі передумови для використання можливостей міжнародного співробітництва для більш ефективного забезпечення соціогуманітарного розвитку, орієнтуючись на кращі міжнародні стандарти. З цього приводу Б. Парахонський і Г. Яворська зазначають: “сенса входження України до колективних структур безпеки на Європейському субконтиненті полягає в тому, щоб мати можливість грати роль активного учасника європейської безпеки та мати реальні безпекові гарантії” [3].

У еволюції ОБСЄ від безпекового форуму – до міжнародної регіональної організації, яка стала важливою складовою сучасної архітектури європейської і глобальної безпеки, головну роль відіграли ключові документи НБСЄ/ОБСЄ. Потрібно зауважити, що ОБСЄ не має юридично зобов'язуючого засновницького документу. Основоположним документом вважається Гельсінський Заключний акт (1975 р.) [4], яким закріплено головні напрями і принципи діяльності організації. Серед них: питання забезпечення безпеки та співробітництва в економічній і гуманітарній сферах, зокрема в галузі економіки, науки й освіти, технологій, прав людини, культури, інформації тощо. Саме розуміння єдності безпеки і співробітництва, цілісності воєнно-політичного, економіко-екологічного та гуманітарного аспектів діяльності ОБСЄ в умовах зміни типу глобальних загроз стало відгуком на якісно нові вимоги до забезпечення безпеки. Фактично принципи Заключного акту заклали основи ініціатив і встановили засади діяльності ОБСЄ у майбутньому, визначаючи підходи до розуміння безпеки у трьох вимірах: воєнно-політичному, економіко-екологічному та людському (гуманітарному).

Унікальність Документа полягає у тому, що, маючи складну структуру, він установлює принципи відносин між державами, закріплює цілі держав-учасниць, фіксує колективно відпрацьовані, узгоджені та схвалені рекомендації, а також містить правові норми. Гельсінський

Заключний акт увійшов у історію як документ, який доповнив список основних принципів міжнародного права принципом поваги до прав людини.

Зважаючи на розуміння взаємовпливу і взаємодоповнення різних аспектів безпеки, у Заключному акті крізь призму прав людини приділено увагу таким питанням соціогуманітарного розвитку, як співпраця у сфері промисловості, науки та техніки, освіти, культури, довкілля, акцентовано на соціальних аспектах трудової міграції, підготовці кадрів тощо.

Однак зміна типу загроз безпеці, труднощі з їх попередженням та подоланням поставили під сумнів ефективність окремих положень Документа та спроможність організації ефективно діяти в сучасних умовах. Саме це стало поштовхом до переосмислення принципів і механізмів взаємодії на міждержавному рівні. Так, у 2013 р. вийшов у світ проект “Гельсінські плюс 40”, який не отримав одностайної підтримки щодо перегляду базових принципів Гельсінського акту, тому в грудні 2014 р. було досягнуто домовленості про подальшу роботу над проектом, а у січні 2015 р. для забезпечення конструктивного діалогу з питань безпеки було утворено спеціальний експертний орган під назвою “Група мудреців”.

Обговорення виконання своїх зобов'язань, зокрема положень Гельсінського Заключного акта, що стосуються заходів зміцнення довіри, співпраці у сфері економіки, науки і техніки, навколишнього середовища, а також питань безпеки і співробітництва в гуманітарній та інших сферах, відбулося у рамках Віденської наради. В ухваленому в 1989 р. Підсумковому документі Віденської зустрічі держав-учасниць Наради з безпеки та співробітництва в Європі було визнано, що численні можливості, які надаються Заключним актом, не були у достатній мірі реалізовані [5]. Внаслідок цього держави-учасниці визнали, що сприяння розвитку економічних, соціальних, культурних прав, так само як громадянських і політичних, має першорядне значення для людської гідності і для досягнення законних прагнень кожної особистості. Тому вони зобов'язались продовжувати зусилля, щоб забезпечити поступово повне здійснення економічних, соціальних і культурних прав усіма належними способами, зокрема шляхом прийняття законодавчих заходів. Особлива увага була сконцентрована на проблемах у сфері зайнятості, житла, соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти і культури.

Визнаючи провідну роль інформаційної взаємодії, у ході зустрічі було прийнято рішення про обмін інформацією та надання відповіді на запити держав-учасниць стосовно ситуації із дотриманням прав людини на їхній території. В організаційному плані було досягнуто домовленості щодо проведення двосторонніх зустрічей з метою вивчення питань із людського виміру безпеки НБСЕ, враховуючи ситуації порушення прав окремих людей.

Важливість питання людського виміру безпеки потребувала утворення нових інститутів і структур. Тому у наступних документах НБСЕ/ОБСЕ були ухвалені широкі рішення з проблем організаційного забезпечення людського виміру діяльності організації.

Прихильність країн Сходу і Заходу до становлення нової системи європейських відносин знайшла відображення у підсумковому документі НБСЕ – Паризькій хартії для нової Європи 1990 р. [6]. Розуміння безпеки ґрунтувалося поглядах і зобов'язаннях, серед яких – захист прав людини, утвердження демократії та верховенства права, заохочення економічної свободи і соціальної відповідальності. Потужного імпульсу розвитку співробітництва у рамках організації надало визнання на майбутнє таких орієнтирів, як

людський вимір і безпека, економічна співпраця і довкілля, культура, мігранти тощо. Потреба в оновленні якості політичного діалогу спонукала до інституційного розвитку НБСЕ, утворення нових структур та інститутів процесу НБСЕ. Так, зустрічі міністрів закордонних справ у якості Ради міністрів було визнано центральним форумом для політичних консультацій у рамках процесу НБСЕ; ухвалено рішення щодо створення Центру попередження конфліктів, Бюро вільних виборів, Парламентської асамблеї НБСЕ.

Подальший розвиток міжнародні підходи до гуманітарного виміру безпеки знайшли у положеннях Документу Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЕ (1990 р.), Доповіді Наради експертів із питань національних меншин (Женева, 1991 р.) тощо.

Документ Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЕ знов підтвердив обов'язок держав поважати право один одного вільно вибирати і розвивати відповідно до міжнародних стандартів у галузі прав людини свої політичні, соціальні, економічні та культурні системи [7]. Водночас держави-учасниці підтвердили переконання у тому, що заохочення економічних, соціальних і культурних прав, а також цивільних і політичних має першорядне значення для забезпечення людської гідності та реалізації законних сподівань кожної людини. У документі зафіксовано зобов'язання щодо заохочення соціальної справедливості, покращення умов життя і праці, приділення окремої уваги проблемам у сфері зайнятості, забезпечення житлом, соціального забезпечення, освіти, культури, охорони здоров'я.

Досягненням цього Документу доцільно вважати увагу до визнання цивільних, економічних, соціальних, культурних прав дитини, особистих свобод, та права на особливий захист від усіх видів насильства та експлуатації. Копенгагенська нарада продемонструвала готовність держав розвивати активну молодіжну політику, зокрема через застосування різних механізмів підтримки освітніх проектів тощо.

Особливе місце в Документі Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЕ відведено питанням, які стосуються національних меншин. У окремому IV розділі закріплено демократичний політичний формат вирішення таких питань, зафіксовано права осіб, які належать до національних меншин, серед яких культурні, соціальні, гуманітарні.

Зміна геополітичної карти Європи, пов'язана із подіями на сході цього континенту у кінці 80-х – на початку 90-х рр., розмивання соціально-економічних відмінностей західно- і східноєвропейських країн, соціокультурні і політичні передумови для об'єднання Європи, єдність поглядів на права людини вплинули на перспективи трансформації НБСЕ у ОБСЄ та утвердження ролі організації у формуванні нової філософії європейської безпеки.

Рішення про перетворення НБСЕ на ОБСЄ з 1 січня 1995 р. було ухвалено у ході Будапештської зустрічі на вищому рівні у грудні 1994 р. Тоді ж була проголошена стратегічна декларація “На шляху до справжнього партнерства у нову добу”, яка поставила завдання щодо розробки моделі загальної і всеосяжної безпеки для Європи XXI ст. У грудні 1996 р. на Лісабонській зустрічі лідерів держав-учасниць ОБСЄ приймається Декларація “Про модель загальної та всеосяжної безпеки для Європи XXI ст.”, у якій наголошується на необхідності розбудови мирної і демократичної Європи без розмежувальних ліній та визначається ціль – перетворити пошуки більшої безпеки у спільні зусилля з “втілення сподівань і поліпшення життя усіх наших громадян” [8].

Політично зобов'язуючий акт, орієнтований на XXI ст., – Стамбульський документ “Хартія європейської безпеки” 1999 р. [9] – відобразив концепцію безпеки світового

співтовариства за двома принципами: нерозривного зв'язку безпеки кожної окремо взятої держави з безпекою усіх інших держав, і першочергової відповідальності РБ ООН за підтримку міжнародного миру. Одночасно Хартія закріпила роль ОБСЄ як єдиної загальноєвропейської безпекової організації, покликаної забезпечити мир і безпеку у своєму регіоні. Серед найбільш важливих інститутів ОБСЄ було визначено Парламентську асамблею, а інструментів забезпечення прав людини, демократії, верховенства права – Бюро з демократичних інститутів і прав людини, Верховного комісара у справах національних меншин, Представника з питань свободи ЗМІ.

Акцентуючи на загальних для країн викликах, серйозними наслідками для безпеки в Документі названо гострі економічні проблеми та деградацію навколишнього середовища, реакцією на які має стати проведення економічних і екологічних реформ та приділення належної уваги соціально-економічним правам у ході розвитку ринкової економіки. Економічна свобода, соціальна справедливість і відповідальність разом із збереженням довкілля було визнано непорушними умовами для процвітання.

Протистояння таким загрозам, як порушення прав і основних свобод людини, враховуючи свободу думки, совісті, релігії і переконань, і прояви нетерпимості, агресивного націоналізму, расизму, шовінізму, ксенофобії і антисемітизму, зайняло центральне місце в концепції безпеки ОБСЄ.

Зміна типу загроз безпеці, витоками яких стали неоднорідний рівень соціально-економічного розвитку країн-учасниць ОБСЄ, деградація довкілля тощо, актуалізувала підвищення уваги до економіко-екологічного виміру безпеки. У системі міжнародного регулювання відносин у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки велике значення має Документ-Стратегія ОБСЄ у сфері економічного і екологічного виміру (2003). Беручи до уваги підсумковий документ Конференції ОБСЄ з економічної співпраці в Європі (Бонн, 1990 р.) та інші акти, ухвалені в системі ОБСЄ, Документ-Стратегія ОБСЄ у сфері економічного і екологічного виміру визначив політику дій у контексті нових викликів і загроз, пов'язаних, серед іншого, з негативними впливами процесу глобалізації. Спільною відповіддю на виклики соціогуманітарному розвитку стало закріплення положення про розвиток співробітництва у різних сферах, підвищення якості управління, урахування діяльності інших міжнародних організацій та інститутів для досягнення синергетичного ефекту. “Через співпрацю – до прискореного розвитку, зміцнення безпеки і стабільності” [10] – цей підхід визначив перспективи діяльності організації у напрямі протидії економічним та екологічним викликам і загрозам безпеці, нарощуванні співпраці у сфері торгівлі, транспорту, енергетики, охорони довкілля, фінансів, освіти, науки і техніки.

Визнання на рівні ОБСЄ того факту, що поглиблення соціально-економічної нерівності, відсутність верховенства закону, слабкість управління, корупція, масова бідність, високий рівень безробіття є чинниками, які посилюють глобальні загрози, серед яких тероризм, агресивний екстремізм, транснаціональна організована злочинність, протиправна економічна діяльність, незаконна міграція тощо, стало приводом для посилення соціогуманітарного сегменту безпеки. Тому першочергові дії держав-учасниць ОБСЄ були підпорядковані забезпеченню розвитку людських ресурсів як важливого фактору економічного розвитку, формуванню належного управління, наявності політики і систем, що зміцнюють соціальне партнерство і згуртованість. На держави покладається розширення для всіх доступу до базових соціальних послуг: медичного обслуговування за прийнятними цінами, пенсійного забезпечення й освіти, а також соціальний захист, недопущення соціальної ізоляції тощо.

В умовах формування якісно нової системи міжнародних відносин під впливами процесів глобалізації розширився зміст і змінився вид конфліктів у регіоні ОБСЄ. Тому окремий напрям діяльності організації – забезпечення соціогуманітарної безпеки у зонах конфліктів. Зростання кількості конфліктних ситуацій у регіоні, ускладнення процесу їх урегулювання, потреба постконфліктного відновлення діяльності інститутів влади, відбудови інфраструктури, забезпечення прав людини актуалізувало в системі міжнародних відносин питання миротворчих операцій. Принципи проведення миротворчих операцій у зонах конфлікту були окреслені і у Стамбульському документі. Залучення механізмів ОБСЄ до стабілізації ситуації у Боснії і Герцеговині, Хорватії, Косово, Албанії, Грузії, Придністров'ї (Молдова), Нагірному Карабасі (Азербайджан), Чечні (РФ), а також до започаткування демократичних перетворень у Білорусі та Югославії знайшло відображення у Декларації Стамбульської зустрічі на вищому рівні ОБСЄ.

Після 11-річної паузи у проведенні самітів актом підтвердження всеосяжного підходу ОБСЄ до безпеки стала Астанінська ювілейна декларація “На шляху до співтовариства безпеки” (2010) [11]. Акцентуючи на гуманітарному вимірі безпеки, у Документі зазначається, що притаманна людській особистості гідність є одним із центральних елементів всеосяжної безпеки, права людини і основні свободи – невід’ємні, а їх захист і заохочення є найпершим обов’язком держав-учасниць ОБСЄ. Інструментом вирішення проблем, пов’язаних із впливами економіко-екологічних викликів на безпеку регіону, визнано подальший розвиток взаємовигідної співпраці.

Зважаючи на проблеми у виконанні рішень і ухвалених документів, Астанінська декларація акцентувала на необхідності виконання у повному обсязі зобов’язань ОБСЄ у сфері військово-політичного, економіко-екологічного і людського вимірів в умовах, коли мають місце загрози та виклики безпеці. Тим самим на найвищому рівні ОБСЄ було порушено проблему виконання міжнародних зобов’язань у системі організації.

Згодом у розвиток положень вищезазначених декларацій, в ОБСЄ було ухвалено низку документів, спрямованих на забезпечення євроатлантичної та євразійської безпеки у соціогуманітарному вимірі. Актуалізувалися питання боротьби з тероризмом і торгівлею людьми, забезпечення гендерної рівності і прав національних меншин, протидії неконтрольованій міграції, сприяння розвитку молоді, співробітництва у сфері освіти й науки, поширення культурних цінностей, запровадження належного управління та багато іншого.

Прагнення вирішити нагальні проблеми суспільного розвитку знайшли відображення у проектах і програмах ОБСЄ. Що стосується України, маючи різнопланове спрямування, проекти ОБСЄ в країні впливають на підтримку соціально-економічного та гуманітарного розвитку, правової реформи, освіти у сфері прав людини, подолання дискримінації за різними формами, протидії торгівлі людьми, захисту довкілля тощо.

Водночас попри існуючі міжнародні документи, розгалужену організаційну структуру, успішний досвід ОБСЄ у забезпеченні миру й безпеки за усіма трьома вимірами, на порядку денному постало питання щодо ефективності організації. Виконання зобов’язань ОБСЄ не завжди враховується на національному рівні під час регулювання внутрішніх питань, низкою країн не виконуються ініціативи щодо забезпечення якості економічного, соціального, культурного, гуманітарного, екологічного розвитку, не втрачає актуальності проблематика прав людини, чим підіриваються принципи, закладені в основу міжнародного права.

Існують проблеми із забезпечення безпеки, врегулювання конфліктів та постконфліктним відновленням. Політичні та збройні конфлікти на пострадянському просторі здебільшого не були врегульовані, перейшли до латентного стану і призвели до ескалації соціальних і гуманітарних проблем у зонах конфлікту. Вперше в історії організація завершила свою роботу у зв'язку із виконанням мандату, коли утворена за ініціативи Уряду України в 1994 р. місія ОБСЄ в Україні виконала поставлені завдання щодо стабілізації ситуації в АРК, зосередившись на питаннях підтримки суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів України. На сьогодні інструментарію ОБСЄ для ефективного подолання нових викликів і загроз безпеці не вистачає. Попри те, що ОБСЄ залишається міждержавною організацією, учасницями якої є Україна, Російська Федерація, країни-учасниці женевського, нормандського та берлінського переговорних форматів по урегулюванню україно-російського конфлікту, який фактично став викликом усій Європі, прогресу до цього часу не досягнуто, конструктивного діалогу між усіма сторонами конфлікту не налагоджено. Нині акцентується й на низькій ефективності спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні. Як наслідок – загрозлива ситуація у соціогуманітарній сфері, порушення прав людини, про що, зокрема, свідчить інформація у звіті Управління гуманітарних питань ООН: 1,3 млн людей перебувають на межі широкомасштабної гуманітарної кризи унаслідок війни на Сході України [12].

Аналіз передумов і мотивів сторін конфлікту, соціокультурних особливостей і розбіжностей у традиціях у країнах, в яких проводились миротворчі або гуманітарні операції, доводить необхідність модернізації інструментарію ОБСЄ. Тому дедалі частіше наголошується на кризі організації, витоки якої потрібно шукати у низці зовнішніх і внутрішніх чинників.

Суттєвою перешкодою для діяльності міжнародних безпекових організацій, зокрема ОБСЄ, на пострадянському просторі, як наголошують експерти, стала правова колізія двох міжнародних принципів: права націй на самовизначення і територіальної цілісності держави. Крім того, досвід ОБСЄ продемонстрував, що, попри гнучкість механізмів у врегулюванні конфліктів, арсенал інструментарію ОБСЄ є критично недостатнім. Рішення, які приймаються у рамках організації, мають не юридично, а політично зобов'язуюче спрямування. Попри наявність різних інститутів ОБСЄ, у структурі організації фактично немає виконавчого органу, наділеного повноваженнями стосовно забезпечення виконання прийнятих рішень.

Незважаючи на заявлену в Астанінській декларації необхідність подолати недовіру і розбіжності в уявленнях про безпеку, на сьогодні не вдається вирішити проблему розходження держав-учасниць ОБСЄ у поглядах на міжнародну і національну безпеку. Якщо на Заході домінує позиція, за якою військова сила та її використання мають бути підпорядковані винятково цілям захисту прав людини, цінностям свободи і демократії, для чого можуть здійснюватися “гуманітарні операції”, то за російським розумінням воєнно-політичного виміру міжнародної безпеки, військово-політична діяльність як особлива сфера відокремлена від гуманітарних питань [13].

Потребує більш ретельної уваги діяльність організації у гуманітарній сфері. У ході роботи XXV Щорічної сесії Парламентської асамблеї ОБСЄ III Загальний комітет з питань демократії, прав людини і гуманітарних питань розглянув резолюцію щодо занепокоєння стосовно відсутності згоди держав-учасниць ОБСЄ із вагомими зобов'язаннями у сфері людського виміру та нездатності Ради міністрів ОБСЄ прийти до консенсусу за відповідними рішеннями, що свідчить про “кризу ідей і політичної волі в цій сфері серед

урядів ОБСЄ” [14]. Велика кількість держав-учасниць ОБСЄ із різними системами ціннісних орієнтацій, значною диференціацією за соціально-економічним розвитком, а також загострення суперечностей між окремими з них стосовно принципів діяльності організації, недостатній досвід нових держав-учасниць у сфері забезпечення регіональної безпеки, національні проблеми в країнах стали негативним важелями впливу в механізмі прийняття рішень в ОБСЄ на основі консенсусу.

Існує проблема різного тлумачення державами-учасницями ОБСЄ положень документів. Зокрема на 23 щорічній сесії Парламентської асамблеї ОБСЄ у рамках теми “Гельсінкі плюс 40: мета – безпека кожної людини” закріплено необхідність створити у рамках Парламентської асамблеї ОБСЄ нову систему арбітражу з метою розширення співробітництва і запобігання неоднакового тлумачення державами-учасниками значення і деталей нині діючих документів [15].

Висновки

Застосовуючи всеосяжний підхід до безпеки, у контексті соціогуманітарної безпеки ОБСЄ забезпечує міжнародно-правове регулювання відносин, пов’язаних із зміцненням довіри і безпеки, розвитком співпраці у соціальній, економічній, гуманітарній та інших сферах, захистом соціальних і гуманітарних прав людини, національних меншин, приділяючи окрему увагу проблемам захисту прав дитини та молодіжній політиці.

Поглиблення діалогу і розширення співробітництва між державами-учасницями ОБСЄ у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки вимагає досягнення функціонального балансу між різними напрямками діяльності організації. Модернізація ОБСЄ має бути спрямована на системні перетворення у інституціональній, стратегічній, прогностичній та інших сферах. Зміцнити статус ОБСЄ як суб’єкта міжнародного права дозволило б надання організації правового статусу шляхом прийняття уставу (консолідованого засновницького акту) організації. На часі напрацювання механізму удосконалення прийняття та забезпечення юридичності рішень ОБСЄ, їх виконання та контролю в системі організації.

Необхідно дійти згоди щодо удосконалення інструментарію забезпечення людського виміру, надаючи першочергового значення послідовному скоординованому підходу до застосування прогностичних і превентивних заходів у діяльності ОБСЄ. Вочевидь у нових реаліях для досягнення прогресу у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки доцільно порушити питання щодо ухвалення нового документу про безпеку в регіоні, ґрунтуючись на гуманістичних цінностях у концепті всеосяжності безпеки.

Беручи до уваги зростання ролі соціального сегменту у забезпеченні сталого розвитку, подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на вивчення ролі міжнародних соціальних організацій у системі забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Список використаної літератури

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Decision № 295, 231st Plenary Meeting PC Journal № 231, Agenda item 1, PC.DEC/295, 1 June 1999. URL : <http://www.osce.org/pc/29031?download=true>.
3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Роль ОБСЄ у формуванні європейського середовища безпеки // Стратегічні пріоритети. 2013. № 3 (28). С. 114.

4. Conference On Security And Co-Operation In Europe Final Act, Helsinki 1975. URL : <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>.

5. Итоговый документ Венской встречи 1986 года представителей государств – участников Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе, состоявшейся на основе положений Заключительного акта, относящихся к дальнейшим шагам после Совещания (1989, Вена). URL : <http://www.osce.org/ru/mc/40885?download=true>.

6. Charter Of Paris For A New Europe (1990, Paris). URL : <http://www.osce.org/mc/39516?download=true>.

7. Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE. URL : <http://www.osce.org/odihr/elections/14304?download=true>.

8. Лісабонська декларація щодо моделі загальної та всеосяжної безпеки для Європи ХХІ століття ОБСЄ. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_087.

9. Istanbul Document. 1999. URL : <http://www.osce.org/mc/39569?download=true>.

10. Документ-Стратегія ОБСЄ в галузі економічного та екологічного виміру. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_689.

11. Astana Commemorative Declaration Towards A Security Community, Astana. 2010. URL : <http://www.osce.org/mc/74985?download=true>.

12. Humanitarian Bulletin Ukraine Issue 17. – 1 March - 30 April 2017. URL : https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/ukraine_humanitarian_bulletin_issue_17_mar_apr_2017_en.pdf.

13. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку: аналіт. доп. URL : http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/0312_dopovid.pdf.

14. Делегація Верховної Ради України бере участь у роботі XXV Щорічної сесії Парламентської Асамблеї ОБСЄ в місті Тбілісі (Грузія). URL : <http://www.rada.gov.ua/print/132383.html>.

15. Бакинская декларация и резолюции, принятые Парламентской ассамблеей ОБСЄ на двадцать третьей ежегодной сессии (28 июня – 2 июля 2014 г., г. Баку). URL : <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/annual-sessions/2014-baku/declaration-2/2539-2014-baku-declaration-rus/file>.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2017

Схвалена до друку редколегією 14.07.2017

S. Horbatiuk

THE ROLE OF THE ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE IN THE SYSTEM OF SOCIAL AND HUMANITARIAN SECURITY PROVISION

The article deals with the key documents of the OSCE which form an international legal mechanism for regulating relations in the area of social and humanitarian security provision. Taking into account the peculiarity of contemporary challenges and threats to social and humanitarian development, the principal areas of concern of the organization's activities were identified and ways of overcoming them were proposed.

Key words: social and humanitarian security, international organizations, regional security, OSCE.